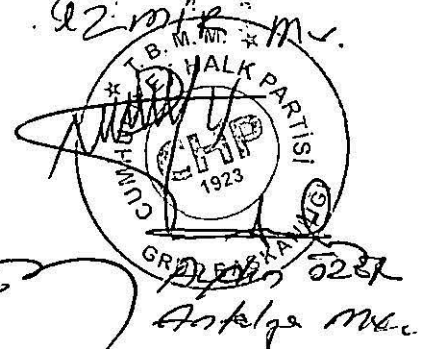

ÖZET

Ülkemizde küçükbaş hayvancılık, yakın bir zamana kadar kendine has ırklarla özdeşleşen bölgeler yaratacak bir noktadayken bu sektör, yatırım, destek ve ar-ge çalışmalarının yetersizliği neticesinde ciddi bir gerileme yaşamıştır. Birçok alanda olduğu gibi canlı hayvan yetiştiriciliğinde de ithalata ağırlık verilmesi hem ülkemizin bu alandaki özgünlüğüne zarar vermiş hem de üretim kapasitemizin zayıflamasına neden olmuştur.

Koyun yetiştiriciliği otlakları geniş ve mera olanakları olan bölgelerde yaygın olarak yetiştirilen ve kırsal bölgelerdeki insanların geçim kaynağının önemli bir kısmını oluşturan çok önemli bir hayvan yetiştirme koludur. Koyunculuk, Türk toplumunun Orta Asya'dan Anadolu topraklarına ulaşan yolculukta uğraştığı en önemli yetiştiricilik dallarından birisidir. Bu sektör, günümüzde de et, süt, yün ve deri üretimi açısından ülkemiz ekonomisinde oldukça önemli yer tutmaktadır. Bugün, koyun yetiştiriciliği köyden kente göçün önlenmesi, işsizlik ve ekonomik krizden çıkış açısından çok önemli bir yetiştiricilik alanıdır. Kırsal kesimde yaşayan halkımız için kolay bir uğraş alanı ve maddi güvence olan koyunculuk, köylü için en yakınındaki banka gibi değerlendirilebilir. Kısa zamanda nakit paraya çevrilebilmesi nedeniyle tarımın bir sigortası olarak düşünülebilir. Bu nedenle sadece bitkisel üretimle uğraşan işletmeler dahi ellerinde az sayıda da olsa koyun bulundurmaktadır.

Türkiye'nin genelde kısa boylu verimsiz meraları ile nadas, anız ve bitkisel üretime uygun olmayan alanlarını en iyi değerlendiren hayvan türü olan koyun yetiştiriciliği, istihdama önemli bir katkı sağlamaktadır. Ancak seksenli yıllarda 45 milyon, doksanlı yıllarda 40 milyon baş düzeyinde olan koyun varlığımız, 2015 yılına 33 milyon baş seviyelerine kadar gerilemiş, son döneme ise yürütülen bazı destekleme projeleri ile tekrar artış eğilimine geçmiştir.

Bununla birlikte meralar ya tarım alanlarına ya da Tokat örneğinde olduğu gibi maden ocaklarına dönüştürülmekte, hayvancılık için mera kullanım alanları giderek daralmaktadır. Dolayısıyla hayvancılık özellikle de koyunculuk bitkisel üretime elverişli olmayan dağlık ve çorak bölgelere kayarak buralarla sınırlandırılmış olmaktadır.

Ülkemizde hayvan gen kaynakları yeterince değerlendirilememiş, bazı ırklar ise yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Artan insan nüfusunun iyi ve doğru beslenebilmesi için hayvansal proteine olan ihtiyaç vazgeçilmezdir. Hayvansal protein talebindeki artış, bilim insanlarını ve yetiştiricileri hayvanların verimlerini artırmaya yöneltmekte, melezleme ve ıslah çalışmaları ile pek çok yerde yerli ırklar kaybolarak yerini daha yüksek verimli kültür ırklarına bırakmakta, belli ırklar üzerinde yoğunlaşan yetiştiricilik, bilerek ya da bilmeyerek, biyolojik çeşitliliği de tehlikeye atmaktadır. Türkiye, zengin biyolojik çeşitliliğini, özellikle de yerel koyun ırklarını korumalıdır.

Karadeniz bölgesinde yaygın olarak yetiştirilen yerli koyun ırklarının başında Karayaka ve Karagül koyunu gelmektedir. Karadeniz kıyı şeridinde özellikle Samsun, Sinop, Ordu, Giresun ve Tokat illerinde yoğun bir şekilde yetiştirilen Karayaka ırkı Türkiye'de yetiştirilen yerli ırklar arasında süt verimi düşük bir ırk olsa da et kalitesi, yani etin lezzeti bakımından kıvırcık ırkından sonra ikinci sırada yer almaktadır. Orta Asya kökenli bir ırk olup Türkiye'de sınırlı bir coğrafi bölgede yetiştirilen Karagül ırkı koyunlar ise kuzularının tipik astragan kürk niteliğinde olan yapağı yapısı nedeniyle korunması gereken değerli bir ırktır.

Dünyada salgınla birlikte baş gösteren gıda zinciri sorunları ve ülkelerin kendilerine yeterli üretim kapasitelerinin zorunlu hale gelmesi gibi etkenler dikkate alındığında konunun önemiyeti ve bu alanda acil önlemler alınması gerektiği daha iyi anlaşılmaktadır. Dolayısıyla tüm bu etkenlerin tespiti edilmesi ve yerel "**Karayaka ve Karagül**" koyun ırklarının korunması ve koyuncululuğun geliştirilmesi amacıyla bir Meclis araştırmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

GEREKÇE

Ülkemizde küçükbaş hayvancılık, yakın bir zamana kadar kendine has ırklarla özdeşleşen bölgeler yaratacak bir noktadayken bu sektör, yatırım, destek ve ar-ge çalışmalarının yetersizliği neticesinde ciddi bir gerileme yaşamıştır. Birçok alanda olduğu gibi canlı hayvan yetiştiriciliğinde de ithalata ağırlık verilmesi hem ülkemizin bu alandaki özgünlüğüne zarar vermiş hem de üretim kapasitemizin zayıflamasına neden olmuştur. Atılacak planlı adımlarla hem üretim kapasitemiz artırabilir hem de dışa bağımlılığa son verilebilir.

Koyun yetiştiriciliği otlakları geniş ve mera olanakları olan bölgelerde yaygın olarak yetiştirilen ve kırsal bölgelerdeki insanların geçim kaynağının önemli bir kısmını oluşturan çok önemli bir hayvan yetiştirme koludur. Koyunculuk, Türk toplumunun Orta Asya'dan Anadolu topraklarına ulaşan yolculukta uğraştığı en önemli yetiştiricilik dallarından birisidir. Bu sektör, günümüzde de et, süt, yün ve deri üretimi açısından ülkemiz ekonomisinde oldukça önemli yer tutmaktadır. Bugün, koyun yetiştiriciliği köyden kente göçün önlenmesi, işsizlik ve ekonomik krizden çıkış açısından çok önemli bir yetiştiricilik alanıdır. Kırsal kesimde yaşayan halkımız için kolay bir uğraş alanı ve maddi güvence olan koyunculuk, köylü için en yakınındaki banka gibi değerlendirilebilir. Kısa zamanda nakit paraya çevrilebilmesi nedeniyle tarımın bir sigortası olarak düşünülebilir. Bu nedenle sadece bitkisel üretimle uğraşan işletmeler dahi ellerinde az sayıda da olsa koyun bulundurmaktadır.

Türkiye'nin genelde kısa boylu verimsiz meraları ile nadas, anız ve bitkisel üretime uygun olmayan alanlarını en iyi değerlendiren hayvan türü olan koyun yetiştiriciliği, istihdama önemli bir katkı sağlamaktadır. Ancak seksenli yıllarda 45 milyon, doksanlı yıllarda 40 milyon baş düzeyinde olan koyun varlığımız, 2015 yılına 33 milyon baş seviyelerine kadar gerilemiş, son döneme ise yürütülen bazı destekleme projeleri ile tekrar artış eğilimine geçmiştir.

Bununla birlikte meralar ya tarım alanlarına ya da Tokat örneğinde olduğu gibi maden ocaklarına dönüştürülmekte, hayvancılık için mera kullanım alanları giderek daralmaktadır. Dolayısıyla hayvancılık özellikle de koyunculuk bitkisel üretime elverişli olmayan dağlık ve çorak bölgelere kayarak buralarla sınırlandırılmış olmaktadır.

Ülkemizde hayvan gen kaynakları yeterince değerlendirilememiş, bazı ırklar ise yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Artan insan nüfusunun iyi ve doğru beslenebilmesi için hayvansal proteine olan ihtiyaç vazgeçilmezdir. Hayvansal protein talebindeki artış, bilim insanlarını ve yetiştiricileri hayvanların verimlerini artırmaya yöneltmekte, melezleme ve ıslah çalışmaları ile pek çok yerde yerli ırklar kaybolarak yerini daha yüksek verimli kültür ırklarına bırakmakta, belli ırklar üzerinde yoğunlaşan yetiştiricilik, bilerek ya da bilmeyerek, biyolojik çeşitliliği de tehlikeye atmaktadır. Türkiye, zengin biyolojik çeşitliliğini, özellikle de yerel koyun ırklarını korumalıdır.

Bölgelerin coğrafi yapı, iklim koşulları, bitki örtüsü, bölgede yaşayan insanların sosyo-ekonomik durumu ve tüketim alışkanlıkları gibi birçok farklı ve kendine özgü koşulları bu bölgelerde yetiştirilmekte olan ırklar da farklılaştırmıştır. Bu yerel ırklar, yüzlerce yıldır yetiştirildikleri bölgelerin özel koşullarına adapte olmuş, dayanıklılıkları ve bölgeye özgü olmaları nedeniyle verimleri daha düşük olsa bile, zaten zor koşullarda hayatını sürdürmeye çalışan koyun yetiştiricileri tarafından tercih edilmeye devam edilmiştir. Bununla birlikte yerel ırkların kendi doğal koşullarında kültür ırklarına oranla çok daha verimli olduğu da bilinmektedir.

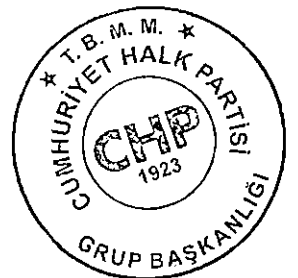
Yerli ırklar bir bölgenin yapısına uyum sağlamış, yetersiz bakım ve beslenme koşullarına, hastalıklara karşı dayanıklı olan ve kötü çevre koşullarında varlıklarını asırlar boyunca koruyan hayvanlardır. Bir bölgede uzun yıllardan beri yetiştirilirler ve o coğrafyaya özgüdürler.

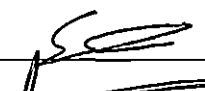
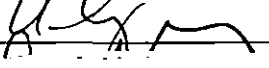
Karadeniz bölgesinde yaygın olarak yetiştirilen yerli koyun ırklarının başında Karayaka ve Karagül koyunu gelmektedir. Karadeniz kıyı şeridinde özellikle Samsun, Sinop, Ordu, Giresun ve Tokat illerinde yoğun bir şekilde yetiştirilen Karayaka ırkı Türkiye’de yetiştirilen yerli ırklar arasında süt verimi düşük bir ırk olsa da et kalitesi, yani etin lezzeti bakımından kıvrıcık ırkından sonra ikinci sırada yer almaktadır. Karagül koyunu ise orta Asya kökenli bir ırk olup Afganistan, Rusya, Pakistan, Türkistan, Özbekistan, İran ve Türkiye’de sınırlı ölçekte yetiştirilmektedir. Bu ırkın ülkemize ilk gelişi Türkistan’dan 1929 yılında 10 baş saf karagül koçunun Atatürk’e hediye edilmesi ile başlamış ve aynı yıl içerisinde Atatürk Orman Çiftliği’ne koç ve gebe koyunların getirilmesiyle devam etmiştir. Karagül ırkı kuzuları tipik astragan kök niteliğinde olan yapığı yapısı nedeniyle korunması gereken değerli bir ırktır.

Bilimsel, ekolojik, ekonomik ve kültürel nedenlerle yerel ırklar korunmalı ve bu hayvanların kendi doğal çevrelerinde yetiştiriciliğine devam edilmelidir. Özellikle hastalıklara direnç ve duyarlılık çalışmaları için bu dayanıklı ırkların genetik yapılarını ve spesifik hastalıklara karşı biyolojik model olarak kullanılma potansiyellerini muhafaza etmek gerekir. Gelecekte yapılması planlanan ıslah çalışmaları için de genetik varyasyon korunmalıdır. Bölge ekolojik yapısına adaptasyon sağlayan ırkların kaybolmasının bu ekolojik dengeyi nasıl etkileyeceğini bugünden öngörmek güçtür.

Bölgesel ırkların korunmasında dikkate alınan kriterler arasında yer alan kültürel ve tarihsel değer ırkın varlığının neden devam etmesi gerektiği, yöre halkıyla olan güçlü bağılılığı veya bölgenin o ırkla anılıyor olması gibi yerel gen kaynaklarını korumanın kültürel boyutunu göstermeye yeterlidir. Bu kriterin ülkelerin gelişmişlik derecesi arttıkça daha da ön plana çıktığı görülmektedir. Ekonomik kaygılarla yerel ırklar ve yetiştiricilik özellikleri kaybedilmemelidir. Tüm bu etkenler dünyada salgınla birlikte baş gösteren gıda zinciri sorunları ve ülkelerin kendilerine yeterli üretim kapasitelerinin zorunlu hale gelmesi gibi etkenler dikkate alındığında konunun ehemmiyeti ve bu alanda acil önlemler alınması gerektiği daha iyi anlaşılmaktadır. Dolayısıyla tüm bu etkenlerin tespit edilmesi ve yerel “**Karakaya ve Karagül** “ koyun ırklarının korunması ve koyunculüğün geliştirilmesi amacıyla bir Meclis araştırmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

MİLLETVEKİLİ ADI SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	İMZA
1) Murat Emir	Ankara	
2) Süleyman Çirkin	Manisa	
3) Veli Ağbaba	Malatya	
4) Faruk Sarıoğlu	Neşevir	
5) Müzeyyen Serkin	Adana	
6) Lale Karabıyık	Bursa	
7) Hüseyin Yıldız	Aydın	
8) Ali Çakıröz	Erişeh	
9)		
10)		
11)		
12)		
13)		
14)		
15)		
16)		
17)		
18)		
19)		
20)		
21)		
22)		
23)		
24)		
25)		
26)		

